

NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2023

AFRIKAANS HUISTAAL: VRAESTEL I

NASIENRIGLYNE

Tyd: 3 uur

100 punte

Hierdie nasienriglyne word voorberei vir gebruik deur eksaminatore en hulpeksaminatore. Daar word van alle nasieners vereis om 'n standaardiseringsvergadering by te woon om te verseker dat die nasienriglyne konsekwent vertolk en toegepas word tydens die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal geen gesprek aanknoop of korrespondensie voer oor enige nasienriglyne nie. Daar word toegegee dat verskillende menings rondom sake van beklemtoning of detail in sodanige riglyne mag voorkom. Dit is ook voor die hand liggend dat, sonder die voordeel van bywoning van 'n standaardiseringsvergadering, daar verskillende vertolkings mag wees oor die toepassing van die nasienriglyne.

AFDELING A BEGRIP, TAAL EN STYL**VRAAG 1**

1.1 Jy betaal die volle bedrag daarvoor. (Jy wag nie vir afslag of 'n uitverkoop nie.)

1.2 "sonder om 'n oog te knip" – 'n mens is **nie geskok** deur die prys van die boek nie – omdat dit deur jou gunstelingskrywer is, koop jy dit dadelik **sonder huiwering**.

"stof gaan vergader" – as **iets lank êrens lê en ongesteurd gelaat word**, word dit vol stof (vergader dit stof op die oppervlak). Hierdie nuwe boeke wat aangekoop word, sal **dadelik gelees** word en nie eers iewers lê tot die leser daarby uitkom nie.

"verslawend" – die boeke word as 'n soort **dwelmmiddel** gesien wat 'n leser dadelik en obsessief moet gebruik, anders mis die spreker dit om van daardie skrywers se werk te lees (en ontwikkel "onttrekkingsimptome"!).

[**Een punt** vir die identifisering van die metafoor; die **tweede punt** vir 'n sinvolle verduideliking in die **konteks** van die paragraaf. **Ander verduidelikings** as die bostaande, wat ook as sinvol beskou word, moet ook krediet ontvang.]

1.3 Penny, 'n Kanadees, se verhale speel af in die dorpie Three Pines.

1.4 Sy sorg dat haar leser, wat nie die hele reeks gelees het nie, tog kan weet wat die agtergrond van sekere karakters en situasies is.

1.5 Die karakter kan manlik of vroulik wees. **OF** Niemand is seker of die karakter manlik of vroulik is nie. **OF** Die gebruik van "hy/sy" sluit ook niebinêre persone in. **OF** Die gebruik van albei voornaamwoorde kom minder seksisties voor.

1.6 Dit impliseer dat daar **baie stories** in hierdie roman vertel word (die verwysing na "elke moontlike kabel" impliseer dat dit nie 'n roman met 'n enkele storielyn is nie) **EN** dat AL die stories **kompleks en vol verrassings** is.

1.7 **Inhoudelik** handel paragraaf 6 oor 'n ander skrywer. **OF** 'n Ander tema, wat in die ander skrywer se boek voorkom, word bespreek.

Visueel (ortografies) word die nuwe skrywer se naam met vetdruk beklemtoon.

1.8 Die **samehang** is dat albei paragrawe oor die verhouding tussen boelies en slagoffers handel. Daar is egter 'n **fokusverskuiwing** wat die verdeling nodig maak. [In paragraaf 7 is die fokus op die reaksie van boelieslagoffers (hulle neem wraak op die boelies). In paragraaf 8 is die fokus op hoe sosiale media boeliegedrag vererger het.]

[Een punt vir die samehang; een punt vir die rede vir die verdeling. Indien die kandidaat laasgenoemde verduidelik en nie spesifiek na "fokusverskuiwing" verwys nie, verdien dit steeds die punt.]

1.9 Toeliggende sin: Die idiomatiese frase in paragraaf 8 is "kom onder die loep."

Verwagte antwoorde: Dit beteken dat iets ondersoek of bestudeer word. **OF** Die saak word intens bekyk. **OF** Daar is 'n sterk fokus op 'n bepaalde saak of onderwerp. Dit pas by die letterlike verduideliking, want 'n mens gebruik 'n vergrootglas om detail van 'n voorwerp beter te kan sien. Dit pas in die konteks, want daar word met groot aandag gekyk na die rol van sosiale media. [Natuurlik kan 'n mens nie letterlik sosiale media onder 'n vergrootglas plaas nie omdat dit 'n abstrakte konsep is, maar die fokus op die sosiale effek daarvan is hier belangrik.]

[Een punt vir die skakel met die letterlike betekenis; een punt vir die konteks van paragraaf 8.]

1.10 1.10.1 Kinders kan afknouery glad nie meer ontsnap nie.
[Indien die kandidaat 'n ander oortuigende onderwerp skep, verdien dit ook die punt.]

1.10.2 **Bedrywende vorm:** dit plaas die klem op die onderwerp van die sin, nl. die kinders wat slagoffers van boeliegedrag is (of ander oortuigende onderwerpe in die antwoordsin). **OF Lydende vorm:** dit laat "afknouery" meer universeel klink – nie net kinders op skool word geboelie nie.

1.11 'n "Goudmyn" verwys na iets waarmee 'n mens baie geld kan maak. Die genoemde skrywers is almal gewilde Afrikaanse misdadskrywers wie se boeke uitstekend verkoop – die implikasie is dat hulle skryfwerk vir hulle baie geld inbring.

1.12 Dit verwys na die wêreld wat in fiksie geskep word, en kontrasteer met die werklikheid wat lesers daagliks beleef.

1.13 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

Die skrywer skakel met elemente in die eerste paragraaf en selfs die titel. "Koop" verwys na die nuwe boek wat in paragraaf 1 gekoop word; "lees deurnag" skakel met die idee van verslawing: die leser is so gretig om die boek te lees dat hy/sy dit nie eers oorweeg om te gaan slaap nie, want die storie is te meevoerend. ('n Superskerp kandidaat sal dalk die skakel tussen "sonder om 'n oog te knip" in paragraaf 1 en die implikasie van deurnag lees (dat die leser nie 'n oog toemaak nie, raaksien.) Die belofte dat leesplezier gewaarborg word, skakel ook met die skrywer van die artikel se drang om sekere boeke dadelik te koop: haar verwagting is dat sy die boeke sal geniet. Die gebruik van metaforiese taal is ook 'n skakel met die begin. Weens hierdie skakels tussen die titel en openingsparagraaf en die slotparagraaf sluit paragraaf 10 die artikel bevredigend af.

Die telegramstyl van die laaste twee sinne van paragraaf 10 (eers die lys van drie bevels, gevolg deur 'n elliptiese sin) mag sommige mense seur: dit klink amper soos 'n kommersiële verkoopsklingel! Dit pas nie by die vloeiende sinne van die res van die artikel nie. Maar die dringendheid wat daardeur gesuggereer word, beklemtoon dalk juis die verslawende aard van die genre wat bespreek word!

VRAAG 2

- 2.1 Wanneer die woord "kuiermense" gewoon geskryf word, verwys dit na gaste of besoekers. Hier verwys dit na lesers van die tydskrif *Kuier*.
- 2.2 Dit is 'n uitbreiding of regstelling oor die verwysing na seisoene in die natuur. Dit bespreek hoe klimaatsverandering die oorgange tussen natuurlike seisoene verander en vervaag.
- 2.3 Die akuutteken beklemtoon die woord en maak die leser sodoende bewus daarvan dat verskillende emosies (seerkry en woede) gelyktydig kan voorkom. Dit intensifiseer ook die emosies. **OF** Dit hef die kontras tussen "seer" en "kwaad" uit.
- 2.4 Metingskaal vir 3 punte
Verwagte inhoud:
Die outeur voeg ekstra inligting tussen hakies by, naamlik dat dit 'n baie lang tyd kan neem om te weet hoe gebeure jou beïnvloed. Die vertraging wat die plasing van die hakies in die middel van die sin veroorsaak, pas juis by hierdie verwysing na tydverloop en die woord "uiteindelik". Dit bewerk 'n uitstel-tegniek omdat 'n mens pouseer voor en na die woorde tussen hakies, en dit ook gewoonlik meer gedemp lees. Die gebruik van hakies is dus uiters funksioneel en kombineer inhoud en vorm uitstekend.
- 2.5 Dit verwys na bepaalde artikels in die uitgawe van die tydskrif – deel van die doel van 'n tydskrif se redakteursbrief is om lesers 'n idee te gee wat hulle in hierdie uitgawe van die tydskrif kan lees. Die redakteur wil die lesers nuuskierig maak sodat hulle die artikels sal gaan lees. **OF** Die redakteur wil lesers aanspoor om self die artikels te lees.
- 2.6 Die aanhalingstekens dui aan dat die woord figuurlik gebruik word (eerste punt). Dit is egter onnodig in die konteks: die konsep is reeds verduidelik, en daarom is die aanhalingstekens hier eintlik trivialisierend (m.a.w. dit het die effek om die woord wat so geskryf word, as triviaal of niksseggend te laat voorkom) (tweede punt).

[Lees die kandidate se verduideliking van hierdie idees noulettend en volg hulle manier van uitdrukking.]

2.7 Wenk

2.8 Huweliksaansoeke

[Kandidate sal hierdie idee bes moontlik omskryf of verduidelik – dit verdien krediet.]

- 2.9 Eie antwoorde. Moontlike voorbeelde sluit in:
Ja, want dit laat die leser met 'n humoristiese slot aan die einde van 'n redelik ernstige teks. **OF** Op humoristiese wyse pas dit by die strekking van die hele teks: 'n huwelik sal ook 'n nuwe "seisoen" in 'n persoon se lewe bring.

EN: Nee, want dit is iets ligsinnigs aan die einde van 'n ernstige bespreking van 'n waardevolle lewensles. **OF** Dit is 'n steurende toevoeging wat nie by die teks as geheel pas nie.

VRAAG 3 TEKSVERWERKING

Sien globaal na. Gee krediet vir koherente sinne wat in die kandidaat se eie woorde uitgedruk word.

Bepaal eers in watter van die vyf bande die geskepte teks val, aan die hand van die beskrywings hieronder, en besluit dan (na aanleiding van die detail van die kandidaat se teks) op watter vlak in die band die spesifieke teks lê.

Uitstekend	Goed	Gemiddeld	Ondergemiddeld	Baie swak
10	8	6½	5	3
9	7½	6	4½	2
8½	7	5½	4	1

Nota: in die onderstaande vlakbeskrywings beteken "teks" die verwerkte teks wat kandidate moet skep (hulle antwoorde op Vraag 3), en "gegewe teks" beteken die teks wat aan kandidate voorsien is om te verwerk (die teks in die Addendum tot die vraestel).

Uitstekend: Kandidate wat 'n baie goeie teks skep, **een wat aan al die instruksies voldoen**, demonstreer dat hulle relevante inligting suksesvol uit die gegewe teks kan selekteer. Kandidate sal die inligting kundig sintetiseer om in die nuwe konteks te pas en te voldoen aan die spesifieke vereistes van die teksverwerkingstaak. Die register sal konsekwent gepas wees, en die teks sal op eie bene kan staan as 'n suksesvolle, geïntegreerde teks. Uitdrukking sal uitstekend wees en 'n bemeestering van die taalgebruik demonstreer. Vol en koherente sinne sal gebruik word, wat lei tot 'n goed gevormde, stilisties superieure teks. 'n Teks in hierdie kategorie wat die woordperk oorskry, kan 'n maksimum van 9 punte ontvang.

Goed: Kandidate wat 'n goeie teks skep, sal daartoe in staat wees om te onderskei watter aspekte van die gegewe teks relevant is, en sal die gekose aspekte kan sintetiseer en oordra in hul eie woorde. **Die teks sal voldoen aan die meeste van die vereistes soos gespesifiseer in die instruksies.** Kandidate sal die gepaste register gebruik en dit sal deur die hele teks volgehou word. Die uitdrukking in sulke tekste sal helderheid demonstreer wat nie teenwoordig is in die gemiddelde teks nie. Vol en koherente sinne sal gebruik word en sal deur die hele teks volgehou word. 'n Teks in hierdie kategorie wat die woordperk oorskry, kan 'n maksimum van 7 punte ontvang.

Gemiddeld: Kandidate wat 'n gemiddelde teks skep, sal 'n vermoë demonstreer om te onderskei tussen watter aspekte van die gegewe teks relevant is en watter aspekte van die gegewe teks nie relevant is nie, en sal hierdie aspekte meestal in hul eie woorde kan stel. **Die teks mag dalk nie voldoen aan die belangrikste vereistes soos gespesifiseer in die instruksies nie.** Daar mag voorbeelde wees van direkte aanhaling of insinkings wat foutiewe seleksie, die verkeerde klem, of probleme met sintetisering vertoon. Die register sal meestal gepas wees vir die taak, al kan kleiner insinkings voorkom. Uitdrukking sal bloot vaardig wees en daar mag gebreke wees in die konstruksie van volsinne. 'n Teks in hierdie kategorie wat die woordperk oorskry, kan 'n maksimum van 5½ punte ontvang.

Ondergemiddeld: Kandidate wat 'n ondergemiddelde teks skep, sal meestal 'n vermoë demonstreer om relevante aspekte van die gegewe teks te onderskei, maar mag dit dalk nie effektief in hul eie woorde kan stel nie. In sommige gevalle sal groot dele van die oorspronklike teks direk gebruik word. Dit is moontlik dat die register nie gepas sal wees nie of dat die teks nie aan die vereistes van die taak sal voldoen nie. Uitdrukking is bes moontlik gebrekkig, maar sal nie begrip inperk nie. 'n Teks in hierdie kategorie wat die woordperk oorskry, kan 'n maksimum van 4 punte ontvang.

Baie swak: Kandidate wat baie swak tekste skep, sal 'n uiters beperkte begrip van die gegewe teks demonstreer. Dit sal blyk uit die onvermoë om gepaste dele uit die gegewe tekste te selekteer om te gebruik in die finale teks, of deur uitgebreide knip en plak uit die gegewe tekste. Register sal onvanpas wees. Uitdrukking is bes moontlik power en belemmer begrip.

Nadat jy die punt volgens die beskrywings en metingskaal hierbo bepaal het, hou die volgende instruksies in gedagte:

- Hou op lees vanaf 10 woorde oor die woordperk.
- Trek 1 punt af indien geen woordtal aangedui word nie, of as 'n onverskoonbaar onakkurate woordtal aangedui is.

2023-opdrag: Die geskepte teks moet uit **twee paragrawe** bestaan: die eerste moet die **take** van 'n motorjoernalis opsom; die tweede moet die **voordele** van die joernalis se werk opsom.

Feitelys:

Take:

Bestuur motors (veral nuwe modelle).

Beoordeel hierdie motors.

Lewer tekste van ongeveer 500 woorde aan die koerant.

Bestuur versigtig en veilig.

Woon bekendstellings by.

Bly nugter sodat jy kan bestuur.

Wees krities indien nodig.

Voordele:

Jy kry die kans om die nuutste motors te leer ken en te bestuur.

Jy kry petrol, soms vir jou eie motor.

Daar is heerlike kos en drank (nie-alkoholies!) by die bekendstellings.

Jy ontmoet aangename mense.

Voorbeeldantwoord:**MOTORJOERNALIS****Take**

Jy moet 'n groot verskeidenheid motors, meestal nuwe modelle, toetsbestuur en beoordeel. Jy moet resensies van 500 woorde aan die koerant lewer, en jy moet krities wees wanneer dit nodig is. Daar word van jou verwag om versigtig te bestuur, en jy moet ten alle tye nugter wees. Jy moet ook bekendstellings bywoon. (53 woorde)

Voordele

Jy leer baie verskillende motors ken. Petrol word vir jou voorsien, soms selfs vir jou eie motor. Daar is heerlike kos en hoofsaaklik alkoholvrye drank by die bekendstellings. Jy ontmoet baie aangename mense. (33 woorde)

Belangrik:

Kandidate mag nie hulle eie idees of feite invoeg nie.

Bloomsvlakverdeling vir Vraag 3:

Vlak	1	2	3	4	5	6
Punt	1	2	3	2	1	1

AFDELING B**POËSIE****VRAAG 4****VOORBEREIDE GEDIG: VERPLIGTE VRAAG**

- 4.1 4.1.1 Woorde wat hier as voorbeelde bespreek kan word, is: "seesand"; "somersee"; "branderblou", "skuimwit".

Die woorde word veral deur alliterasie beklemtoon: in versreël 2 "van seesand by 'n somersee"; in versreël 6 tot 8: "Die badjas gee niks bloot/wat dit bedek:/daar is tinte branderblou ..."

[Een punt vir die woordkeuse; een punt vir die alliterasie.]

- 4.1.2 Botticelli se skildery *Die geboorte van Venus* is ook 'n seetoneel of watertoneel.

4.2 **Toeligtende sin:**

Twee vergelykings kom voor, maar 'n kandidaat hoef net EEN te bespreek.

"Die hande palms op mekaar/is soos van 'n kind wat inslaap/die kenmerkende gebaar."

Dit beeld Marilyn Monroe uit nie as die berekende prikkelpop wat sy later sou word nie, maar as iemand wat so onskuldig soos 'n slapende kind is. [**Nota aan nasieners:** Spies gebruik inversie in hierdie vergelyking. In "gewone" taal sou haar sin wees: "Die hande met die palms op mekaar is soos die kenmerkende gebaar van 'n kind wat inslaap." Indien 'n kandidaat egter meen dat die vergelyking met "inslaap" eindig, hoef hy of sy nie gepeenaliseer te word nie.]

"Die hande palms op mekaar/is .../... soos vir handeklap gelig ..."

Die feit dat dit lyk of Marilyn Monroe gereed is om vir iets hande te klap suggereer iets van haar lewensvreugde wat in die gedig gesuggereer word. **OF** Sy erken iemand anders se prestasie of die genot wat hulle verskaf.

- 4.3 Spies kontrasteer die jong, spontane, lewensblye Marilyn (die gelukkige, kinderlike persoon) met die ouer, meer gestileerde, ongelukkige Marilyn (die prikkelpop). Benewens biografiese besonderhede waarna kortliks verwys word (soos die speel met slaappille, wat blykbaar tot haar dood gelei het), is daar spesifieke elemente van haar voorkoms wat teen mekaar gestel word: die "breë wenkbrouboog" teenoor die "pendun wenkbroue"; haar jong voorkoms is "rossig" terwyl sy 'n "goue meisie" met rooierige hare was – as ouer vrou het sy 'n "blond gebleikte" voorkoms.
- 4.4 Dit is digters, veral ander Afrikaanse digters en ook ander kunstenaars wat onsterflikheid nastreef, wat deur Marilyn Monroe geïnspireer is, maar veral deur haar status as prikkelpop. Hulle moet besef dat sy ook eers 'n doodgewone meisie was – en in daardie stadium bes moontlik mooier en eerliker as later, toe sy meer gestileerd voorgekom het. Die verwysings in versreël 30 en 31 verwys nie alleen na Marilyn nie, maar ook na sommige van hierdie digters.

VRAAG 5 VOORBEREIDE GEDIG: KEUSEVRAAG

5.1 "flits" [Nota aan nasieners: "flits" pas by die kort, onvolledige sinne waarmee die gedig open – albei druk spoed uit. "braaipan" eggo nie hierdie aspek van die gedig nie.]

5.2 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

Dit wil lyk of die siening negatief uitval. Die hart word beskryf as "huigeland", iets wat op valse wyse voorgee – wat aansluit by die kontras tussen lyf en hart, waar die hart gesien word as iets wat kan "veins". Daarby is die hart "gedrogtelik" – soos 'n monster. Naas hierdie twee negatiewe woorde is daar "ingewikkelde", wat neutraal of negatief (en selfs ook positief) kan wees, en "dapper" wat positief voorkom. Gebaseer op woordtelling lyk dit asof die spreker se siening negatief is; tog is die toon amper vergoelikend en dus meer positief.

5.3 Dit blyk dat die "ding" die verhouding tussen God en die mens is. Die lys "vernufte" bestaan uit wiskunde, filosofie en godsdiens – drie vakgebiede wat die mens behoort te help om verhoudings te kan begryp.

[Oorweeg ook ander verduidelikings van die kandidate, soos dat na gemoed of hart verwys word.]

5.4 Metingskaal vir 4 punte

Verwagte inhoud:

Die spreker het vroeër reeds besef dat daar wel ooreenkomste tussen mense en diere, asook mense en engele is, maar dat die mens oor 'n eienskap beskik (naamlik die gemoed [versreël 7], wat deur die hart gesimboliseer word) wat die mens die naaste aan God self bring. Ten spyte van die hart se onvolmaaktheid, is dit hierdie eienskap van die mens wat die spreker help om die nabye verhouding met God te begryp. Die toon van die slotwoord, "manjief", sou as arrogant gesien kon word, maar die opwinding waarmee die spreker haar insig uitdruk, laat selfs hierdie woord positief, energiek en opgewonde voorkom. Deel van hierdie opwinding is die dankbaarheid dat God, toe die verhouding met die mens nie vanself uitgewerk het nie, ingegryp het en deur Jesus die verhouding gered het en dit meer as net "goed" gemaak het.

OF

VRAAG 6**VOORBEREIDE GEDIG: KEUSEVRAAG**

- 6.1 Die (retoriese) vrae bevraagteken iets alledaags, naamlik die mense se gewoonte/aandrang om regop te staan.

- 6.2 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

Die oordeel oor die relatiwiteitsteorie blyk negatief te wees. Die manier waarop woorde gekoppel word in "vinger-in-die-sand" (versreël 7) laat dit speels en kinderlik klink; die gebruik van hakies om die bevraagtekening van die nut van hierdie teorie tot 'n tussenwerpsel te reduseer laat dit ook voorkom dat hierdie teorie nie werklik so belangrik is as wat mense mag dink nie. Die spreker voel dat dit nie nuttig genoeg is om te behou nie: dit is dus goed genoeg om dit in sand uit te werk, en geen groot skade as dit nie behou kan word nie.

[Kandidate sou ekstratekstuele kennis kon inbring om die destruktiewe benutting van die relatiwiteitsteorie uit te wys, wat die negatiewe siening versterk en in kontras staan met die positiewe skeppings van die mens.]

Indien 'n kandidaat betoog dat die siening van die relatiwiteitsteorie positief is, moet dit noulettend en akkommodierend gelees word en wel die nodige krediet vir 'n metingskaalvraag ontvang.]

- 6.3 Die eerste twee, "fronsend, ingedagte", suggereer dat die mens besig was met intellektuele arbeid of dinkwerk, wat pas by die reeks aktiwiteite wat in versreël 10 tot 14 genoem word (meestal kulturele en skeppende aktiwiteite, met die uitsondering van die wetenskaplike tegniek om mikroskope te benut). Die derde bywoord, "honger", stel die "eet en drink" in versreël 15 in die vooruitsig en beklemtoon die verband tussen intellektuele en fisiese aktiwiteite, verhewe teenoor banale menslike behoeftes.

[Dit sal die kandidaat se antwoord versterk indien die kontras tussen die intellektuele aard van die eerste twee en die lyflike aard van die derde uitgewys word. Dit is egter nie nodig vir 'n suksesvolle antwoord nie: indien die bywoorde in konteks verduidelik word, is dit twee punte werd.]

- 6.4 Metingskaal vir 4 punte

Verwagte inhoud:

Die spreker sien in dat slegs toneel speel benodig dat die mens moet regop staan, anders sal die karakters wat uitgebeeld word, belaglik voorkom. Die spreker beklemtoon hierdie idee met onvolledige sinne ("'n Kruipende/Faust. 'n Klutaimnestra met swengelende/borste.") en uitroepe ("Nee! Drama wil hoog reik!"). Die slotsin maak die spottende toon waarmee die spreker hierdie insig verwoord, duidelik wanneer die mens "die sot, die groot toneelspeler" genoem word. Die verwysing na die mens se "weekdele" suggereer ook dat die mens homself onnodig blootstel deur staande toneel te speel.

VRAAG 7 ONVOORBEREIDE GEDIG: VERPLIGTE VRAAG

7.1 Die strofebou laat dit lyk na 'n Italiaanse sonnet met die verdeling tussen 'n oktaaf en 'n sestet. Die rymskema dui egter aan dat die gedig bestaan uit drie kwatryne met omarmde rym en 'n rymende koeplet, wat die kenmerke van 'n Engelse sonnet is. [Die opbou deur die drie kwatryne na 'n hoogtepunt in die koeplet laat ook die inhoud pas by die Engelse sonnet.]

7.2 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

Terwyl die spreker en die aangesprokene saam gereis het met die Hart as leier, was die pad "lieflik" – maklik, mooi, aangenaam – die verhouding het dus gevlot. Nou is die verhouding problematies: die pad loop deur "klowe, afgrond en moeras" – landskappe waardeur mense met moeite beweeg en soms ook in gevaar beland. Die kontras tussen maklik en moeilik dui die verslegting van die verhouding aan, wat tot die skeiding lei.

7.3 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

Die Hart speel nie 'n duidelike rol in baie situasies nie, wat die spreker se Hoof (die rasonale, onemosionele denke) verwar. Die spreker is nie seker van die rol wat sy behoort te speel nie. Sy raak ook daarvan bewus dat die Hart vir haar "dwase raad" gee, advies wat vir haar onaanvaarbaar en onvanpas voorkom. Hierdie sake versterk die spreker se voorneme om van die Hart te skei.

[Nota aan nasieners: die algemene duimreël oor die geslag van 'n spreker lui dat, indien die gedig nie die geslag van die spreker eksplisiet noem nie, die geslag van die digter gebruik kan word. Daarom gebruik die memorandum hier die vroulike voornaamwoorde. Maar 'n kandidaat wat die spreker as manlik identifiseer, moet nie daarvoor gepeenaliseer word nie.]

7.4 Nee: sy is (soos ook die Hart) daarop onvoorbereid (versreël 2).

[Kandidate mag hier **aanhaal** of **verduidelik**.]

7.5 Al is die spreker aan die begin "onvoorbereid", is sy eintlik van meet af baie seker van haar saak. In die slotkoeplet is dit egter baie duidelik dat sy enige mate van twyfel (wat deur die aanvanklike "onvoorbereidheid" gesuggereer is) oorkom het en haar vasbeslotenheid met groot beslistheid uitdruk.

[Nota aan nasieners: Kandidate sal hierdie kontras moontlik nie so uitgebreid bespreek nie. Volg hulle verduidelikings skerpinnig om die punt toe te ken.]

**AFDELING C VISUELE GELETTERDHEID EN KRITIESE TAAL-
BEWUSTHEID****VRAAG 8 SPOTPRENTE**

8.1 8.1.1 Die pa rus sy kop op sy hand en sy skouers hang. Hy kyk met groot konsentrasie na die papier in sy hand. Die ma se bene is weg van hom af gekruis, sy kyk uit die hoek van haar oë na hom en haar mond is klein getrek.

8.1.2 Rekeninge

8.1.3 Die hond het 'n fopspeen in die bek. Die kers is bo-op die brood en die blik staangemaak.

[Oorweeg ook ander humoristiese elemente wat genoem word.]

8.2 8.2.1 Die skaap lyk inderdaad "salig": hy is rustig besig om gras te vreet. Dit impliseer dat hy nie die dringendheid van die situasie besef nie: omdat daar beurtkrag is, gaan HY geslag word vir Kersfees (want hy kan buite op die vuur gebraai word terwyl die oond buite aksie is). Die kalkoen kry op 'n wrede manier lekker: hy is baie gelukkig oor die toedrag van sake dat HY juis nie geslag gaan word nie, want dit is ongewoon en dalk te moeilik om 'n hele kalkoen oor die vuur gaar te maak. Die manier waarop sy vlerke geteken word, sluit aan by hierdie lekkerkry.

[Twee punte vir die bespreking van die skaap; twee punte vir die bespreking van die kalkoen.]

8.2.2 Hy loop so effens agteroor, wat aandui dat hy swaar dra aan die vuurmaakhout wat hy besig is om bymekaar te kry vir die Kersdagbraai. Dit lyk ook nie juis asof hy haastig is nie – hy aanvaar die situasie gelate.

[Slegs EEN van hierdie opmerkings is nodig vir die punt.]

8.3 Metingskaal vir 3 punte

Verwagte inhoud:

Spotprent 8A:

Hierdie spotprent kan as die mees geslaagde uitbeelding beskou word omdat dit 'n gewone gesin uitbeeld: pa, ma en twee kindertjies. Dit is ook 'n algemene huislike situasie: die gesin sit saam in die kombuis. Dit is egter nie 'n vrolike gesinsbyeenkoms nie, maar 'n ongemaklike situasie weens beurtkrag: slegs een kers verskaf lig. Die pa is besig om rekeninge deur te gaan en die humor lê daarin dat hy in elk geval nie geld het om vir elektrisiteit te betaal nie weens die uitgawes tydens die Kersvakansie. Die ma se ernstige uitdrukking en die smeking in die seuntjie se manier van kyk na sy pa beklemtoon egter die erns van die situasie: dit is nie eenvoudig snaaks nie, maar daar is groter sosiale en finansiële probleme wat die gesin die hoof moet bied. Ten spyte van die pa se poging tot 'n grappie is die strekking van die spotprent meer satiries as humoristies: die gesin sou in elk geval in die donker gesit het omdat hulle te veel geld uitgegee het, selfs al was daar nie beurtkrag nie.

OF

Spotprent 8B:

Hierdie spotprent gebruik diere met die vermoë om taal te hanteer, 'n ou tegniek om kommentaar te lewer op die mens. Die humor lê in die verwagting van die voedsel wat op Kersdag voorgesit sal word, wat verander weens die effek van beurtkrag. Die boer met sy gelate houding is duidelik iemand wat 'n alternatiewe plan kan maak om 'n probleem die hoof te bied: hoewel die hoed oor sy oë tersluikse kommentaar is op die uitsigloosheid wat beurtkrag meebring, is hy kalm en rustig, glad nie op hol gejaag deur die periodieke gebrek aan elektrisiteit nie. Die kalkoen geniet die situasie deeglik, want die manier waarop die kos gaargemaak moet word, gaan sy lewe verleng.

[Die kandidate sal hierdie vraag sekerlik op oorspronklike en onverwagte wyses benader – sien akkommoderend na en volg hulle besprekings versigtig. Kontrastering van die twee spotprente word nie verwag nie, maar as 'n kandidaat dit wel sou doen, behandel dit ook akkommoderend.]

VRAAG 9 ADVERTENSIE**9.1 Die rymherhaling van "regtig. egtig".**

Alliterasie (herhaling van beginklanke): "moordsake tot mooimaak"; "koskuns tot kulkuns".

Die herhaling van gebalanseerde sinsnedes/die woord "tot": "werklikheids-programme tot leefstyl, moordsake tot mooimaak en koskuns tot kulkuns".

Woordherhaling: "Regte mense. Regte stories".

[Enige DRIE. Benoeming is nie nodig nie, maar sal help om te sien dat die kandidaat verskillende soorte herhaling raakgesien het.]

9.2 Die herhaling van die eendfiguur pas hierby – die herhaling is ook nie presies nie: daar is subtiele verskille tussen die eende, al is hulle duidelik van dieselfde soort.

[Oorweeg ook ander formulerings en verduidelikings.]

[Ek ken hierdie vlieënde voëlfieure as eende, en die opskrif van die advertensie as "Ons dam se eende". Indien 'n kandidaat ganse en eende dus uitruilbaar gebruik, sal dit nie gepeenaliseer word nie.]

9.3 Die uitdrukking verwys na mense wat soortgelyk is as jy [1]. Die kanaal Via wil jou dus oortuig dat daar programme op hulle kanaal is wat jou sal laat tuis voel – dit is die soort inhoud waarna jy graag sal wil kyk, en mense soos jy sal ook daarna kyk [1].

[Oorweeg ook ander formulerings.]

9.4 Dit is die kanaal se nommer op DSTV [die verduideliking word regs bo in die advertensie gegee].

Totaal: 100 punte

METINGSKAAL

Hierdie metingskaal word gebruik om die volgende vrae na te sien: 1.13; 2.4; 5.2; 5.4; 6.2; 6.4; 7.2; 7.3; 8.3

VLAK EN BESKRYWINGS	4 PUNTE	3 PUNTE
Die uitstekende/baie goeie respons <ul style="list-style-type: none"> • Is volledig/gedetailleerd met spesifieke verwysing na die gegewe teks en opdrag; • Maak insigryke/spesifieke konneksies tussen die opdrag en die teks; • Integreer alle elemente, toon 'n duidelike begrip van hoe dele bydra tot 'n groter geheel; • Maak gebruik van gesofistikeerde taalgebruik. 	4	3
Die redelike respons <ul style="list-style-type: none"> • Maak redelike verwysing na die gegewe teks en die opdrag; • Maak konneksies tussen die opdrag en die teks; • Gee 'n bewys/bewyse dat die konteks begryp word; • Toon 'n gedeeltelike begrip van die samehangende geheel; • Maak gebruik van redelik goeie taalgebruik. 	3	2
Die onvolledige respons <ul style="list-style-type: none"> • Verwys na die teks en/of opdrag in die algemeen; • Is soms onakkuraat en oorvereenvoudig; • Demonstreer konkrete denke en 'n onvolledige begrip van die elemente; • Maak gebruik van swak taalgebruik wat steurend word. 	2–1	1
Die onvoldoende respons <ul style="list-style-type: none"> • Verwys glad nie na die teks en/of die opdrag nie; • Beantwoord nie werklik die vraag nie weens 'n gebrek aan begrip; • Maak gebruik van ontoereikende taalgebruik; • Of verskaf geen poging om die vraag te beantwoord nie. 	0	0

Die nasiener mag 'n halfpunt meer of minder gee as wat die matriks toelaat om taalgebruik wat beter as die inhoud is, te beloon, of om taalgebruik wat swakker as die inhoud is, te penaliseer.

By elke vraag wat hierbo genoem is, verskaf die nasienriglyne tipiese inhoud wat by die vraag verwag kan word. Die nasiener moet egter die kandidaat se aanbod op eie meriete oorweeg en dit nie bloot meet teen die moontlikhede in die nasienriglyne nie.